

Халық

ауыз

бижаты

Халык авыз ижаты әсәрләре:

1. Бишек җырлары

2. Такмаklar

3. Такмазалар

4. Санамышлар

5. Табышмаklar

6. Мәкальләр

7. Әкиятләр

8. Мәсәлләр

9. Тизәйткечләр

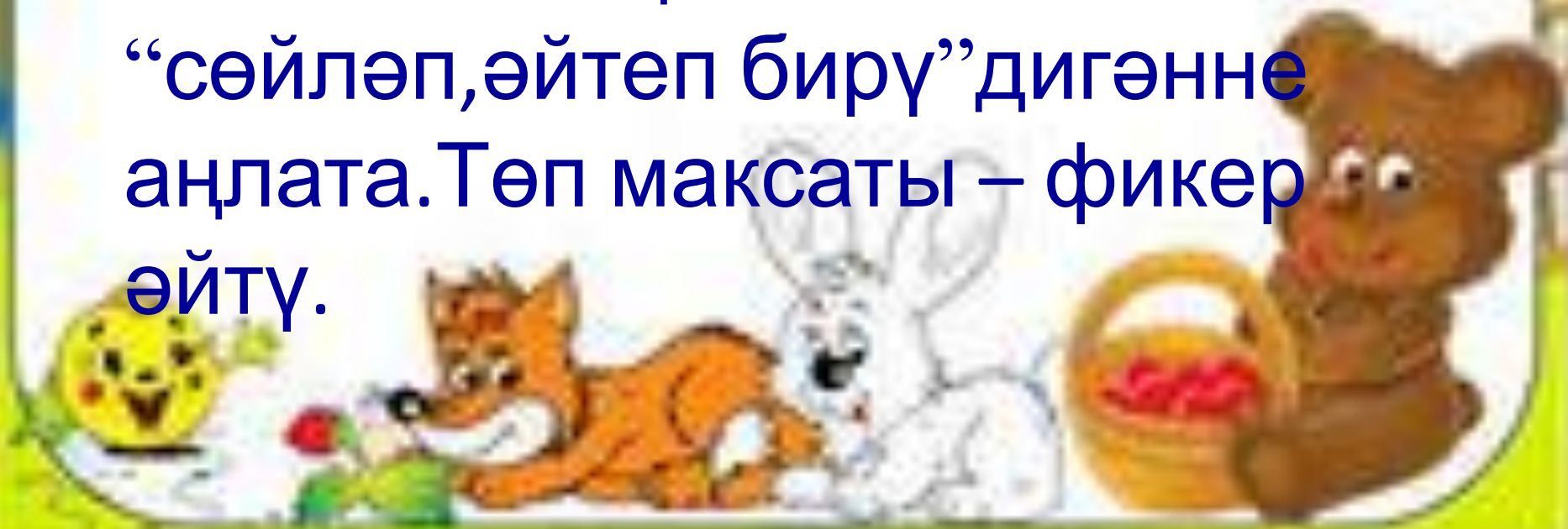
10. Мәзәкләр

*Кайбер әкиятләрнең, табышмак,
жыр, такмак, санамыш, мәзәк, бишек
жырларының авторы бер генә кеше
түгел, ә бик күп кешеләр була. Андый
әсәрләрне халык ижаты диләр. Бу
әсәрләр бик борынғы чорлардан ук
телдән телгә күчеп килгән, шуңа күрә
аларны халык авыз ижаты дип тә
йөртәләр.*

Мәкаль – халыкның тормыш тәжрибәсен туплаган кыска, тирән мәгънәле төгәл жөмлөләр ул.

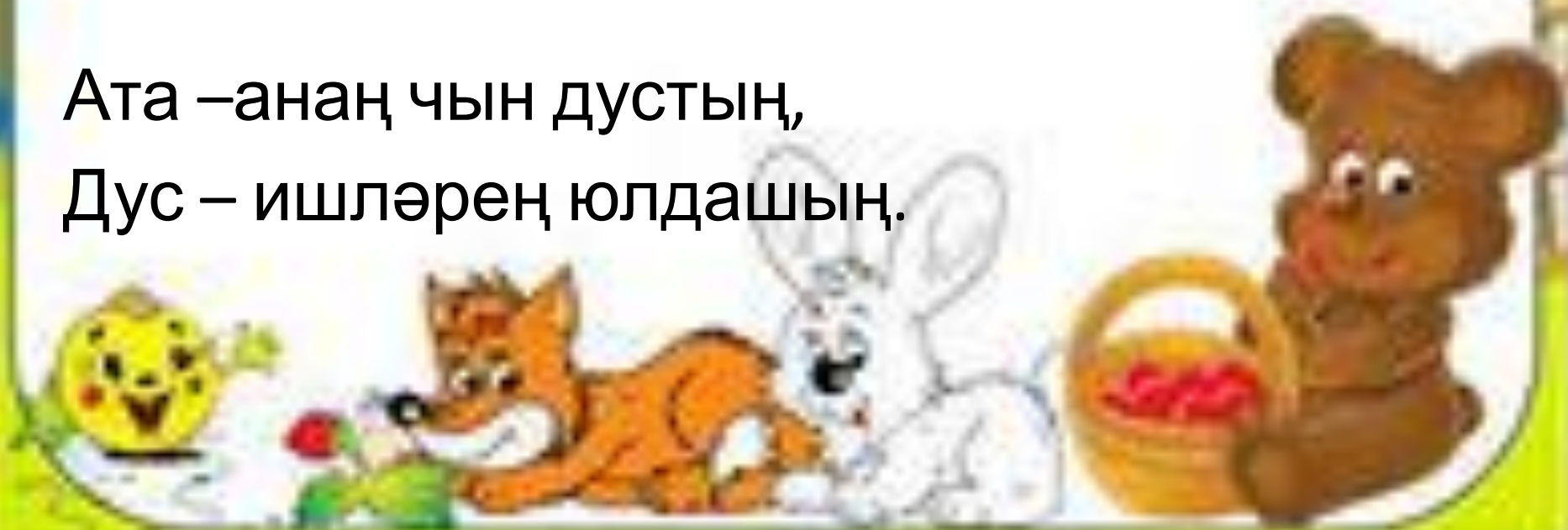
Мәкальнең **төп мәгънәсе** “сөйләп, әйтеп бирү” дигәнне аңлата. Төп максаты – фикер әйтү.

Мәкальләр

Тән биргән дә ана,
Сөт биргән дә ана,
Тел биргән дә ана,
Көй биргән дә ана.

Ата –анаң чын дустаның,
Дус – ишләрәң юлдашың.

Бишек -яшь баланы тирбәтеп
йоклату өчен махсус жайланып
эшлэнгән асылмалы ятак яки
йоклату урыны.

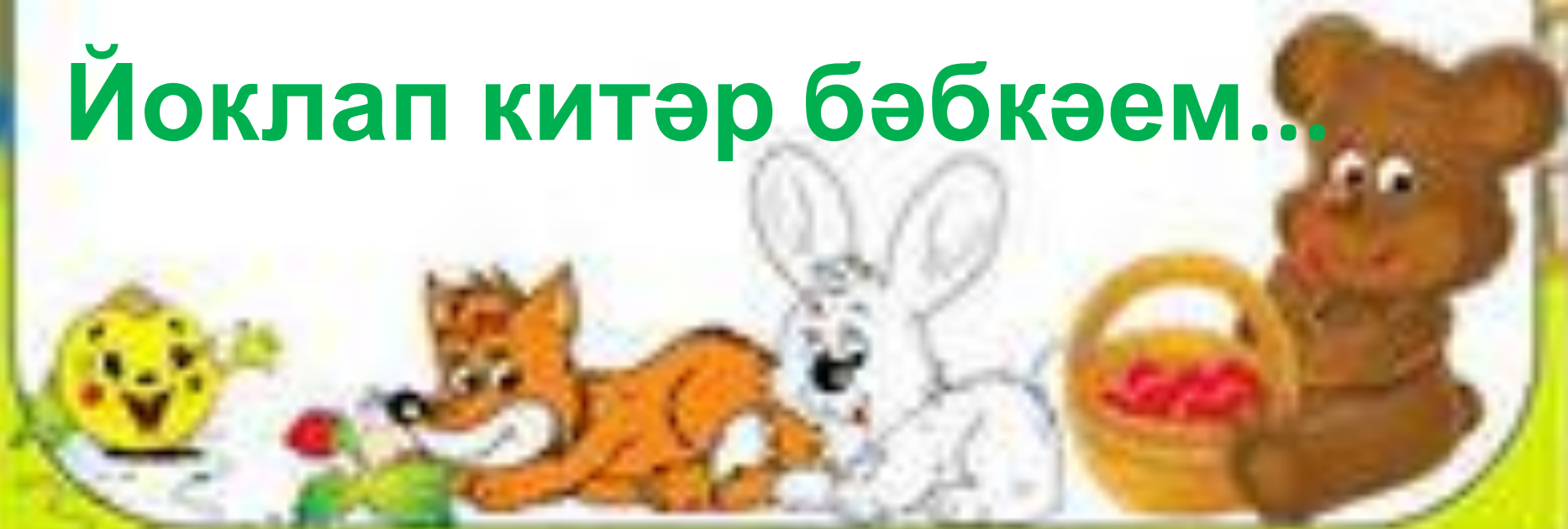

Бишек жыры - бишектәге
баланы тирбәтеп
йоклатканда, юатканда
жырлана торган жыр.

Бишек жыры.

Әлли – бәлли бәүкәем,
Жан йөрәгем, нәнкәем,
Рәхәт кенә тынычлап
Йоклап китәр бәбкәем...

Бишек жырлары.

Әлли – бәлли итәр бу,
Йокыларга китәр бу.

Бәү – бәү итеп, күз йомып
Изрәп кенә китәр бу.

Алма кебек тәгәрәп
Үсеп буйга житәр бу,
Абыйлары артыннан
Мәктәпләргә китәр бу.

Мәктәпләрдә укыгач,
Галим булып житәр бу.

Тел шомарткычлар – авазларны дөрес
әйтер өчен кулланыла торган шигъри
әсәрләр.

Карамага карама

- Карама, карама, карамага карама,
- Карамага карасаң, ике күзең карала.
(карама – ясень)

Такмаклар – бию өчен яки күңел ачу өчен
әйтелә торган халык ижаты әсәрләре.

Бие,бие,бие әле,

Биегәнең юк әле;

Сине матур бии диләр,

Биетеп карыйк әле.

Челтәр икән якасы,

Бигрәк матур тәңкәсе;

Аккош микән,былбыл микән

Моңы үстергән әнкәсе.

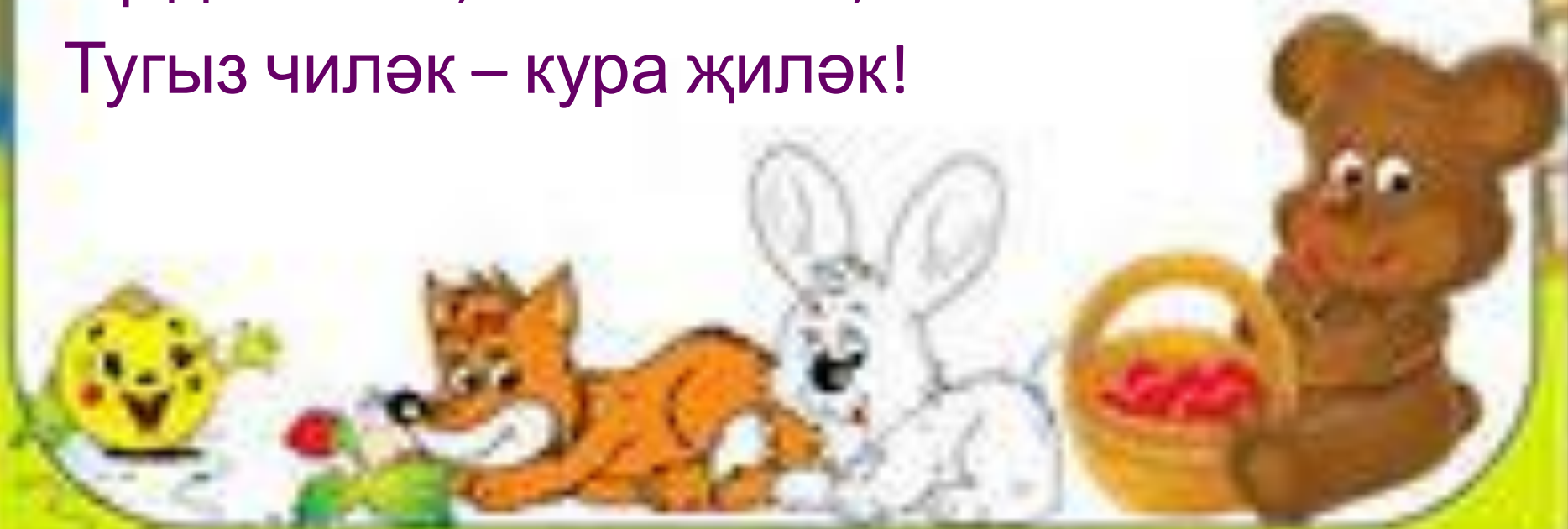
Санамышлар – кайбер
уенны башлап җибәргәндә
балалар арасында әйтелә
торган үзенә бер төр тезем
сүзләр.

Санамыш.

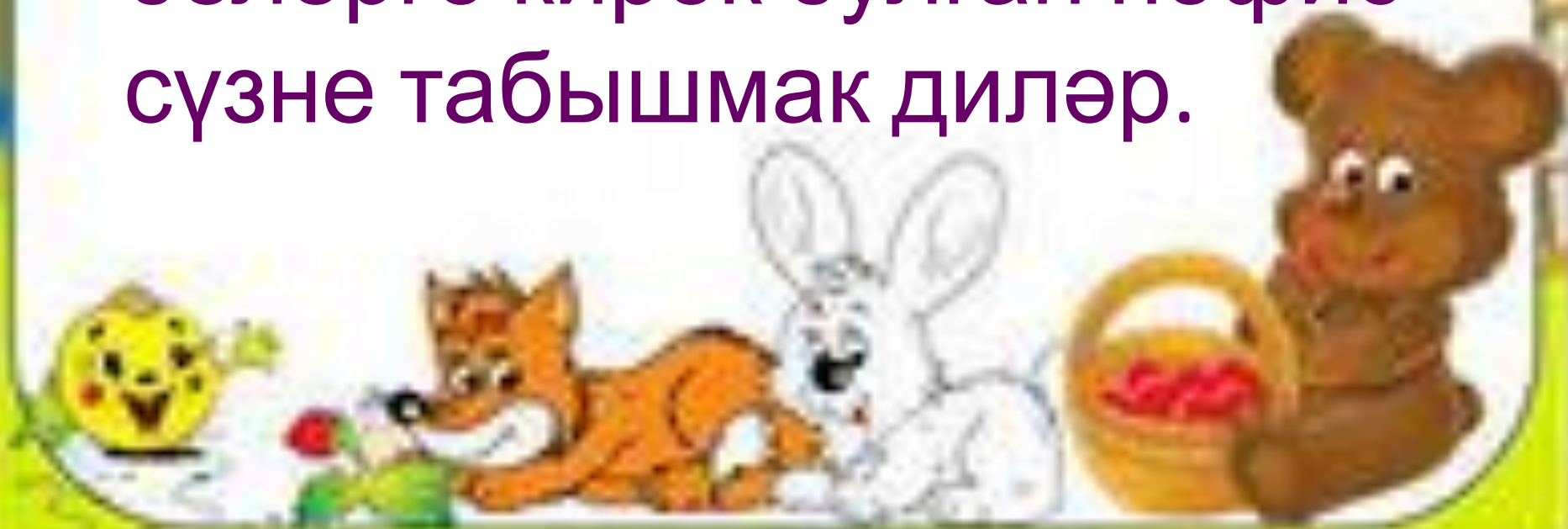
Кура жыләк

Бер чиләк, ике чиләк,
Өч чиләк, дүрт чиләк,
Биш чиләк, алты чиләк,
Жиде чиләк, сигез чиләк,
Тугыз чиләк – кура жыләк!

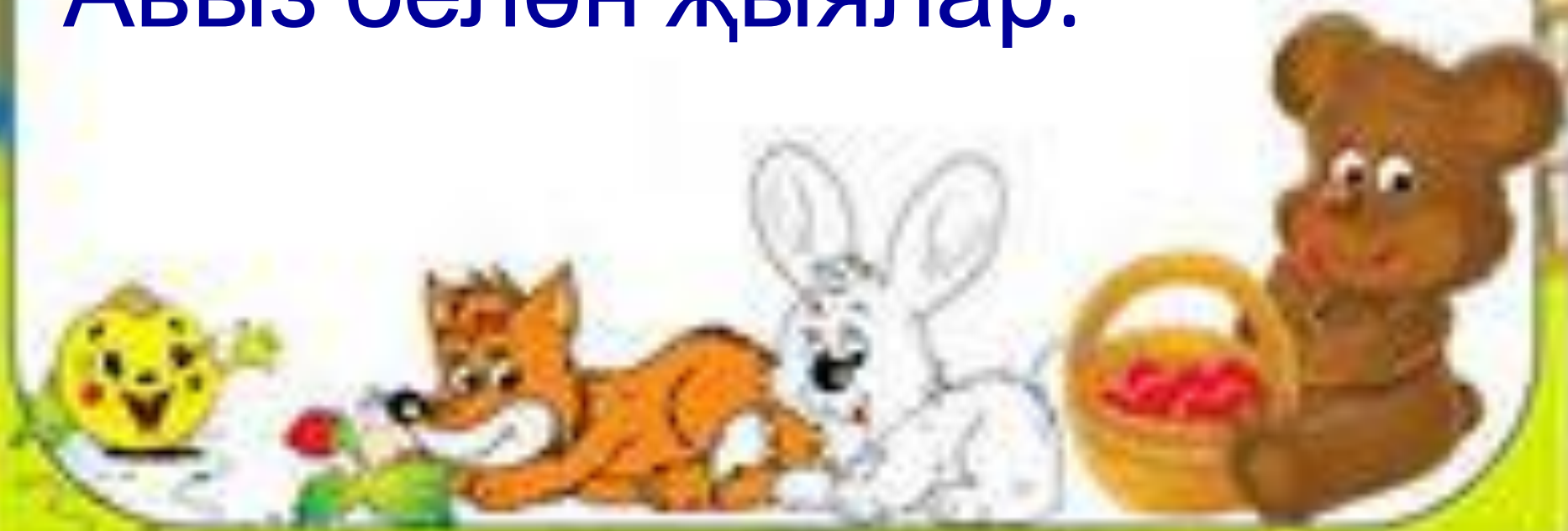

Табышмак – зинһен ачкычы

Төп мәгънәсен уйлап
белергә кирәк булган нәфис
сүзне табышмак диләр.

Жіре ак,
Орлыгы кара,
Кул белән чәчәләр,
Авыз белән жыялар.

Агач түгел – яфраклы,
Күлмәк түгел – тегелгән,
Кеше түгел – сөйли,
Нәрсә ул?

Мәзәк – күңел ачкычы

Саф һавада йөри

- Алсу, нигә дәресеңне әзерләмәдең?
- Ут юк иде.
- Ә телевизор карадыңмы соң?
- Аны бит мин караңгыда карадым.

